

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
 ACADEMICARUM
 QUÆSTIONUM
 LIBER PRIMVS.
 CICERO VARRONI
 S. D.

PESTI munus flagitare, quanvis quis ostenderit, ne populus quidem soler, nisi concitatus: tamen ego expectatione promissi tui moveor, ut admoveam te, non ut flagitem; mihi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos, nostri enim profectus os adolescentioris Academiæ. Ex ea igitur media excitatos mihi: qui, metuo, ne te forte flagitent. ego autem mandavi, ut rogarent. Expectabam omnino iamdudum, meque sustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberem, quam aliquid accepissem, ut possent te remunerari quam simillimo munere. Sed cum tu tardus faceres, id est, ut ego interpretor, diligentius, teneri non potui, quin conjunctionem studiorum, amosisque nostri, quo possem litterarum genere declararem. Feci igitur ser-

monem internoshabitum in Cumano, cum esset una Pomponius. tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sumsi Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod nunquam locuti sumus. sed nostri morem dialogorum. posthac autem mi Varro, quam plurima, si videbitur, & de nobis, & inter nos, sero fortasse: sed superiorum temporum; fortuna reip. causam sustineat: hæc ipsi prestare debemus. atque utinam quietis temporibus atque aliquo, si non bono, at saltem certo statu civitatis, hæc inter nos studia exercere possimus, quamquam tum quidem vel alia quæpiam rationes, honestas nobis & curas, & actiones darent. nunc autem QUID EST, SINE HIS CURA VIVERE velimus? mihi verò cum his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem, sed hæc coram, & sæpius. Migrationem & emtionem feliciter venire volo, tuumque in ea re consilium probo. Cura ut valeas.

Tibi dedi parteis Antiochianas Gul. Antiochie mo

M. TULLII CICERONIS
 ACADEMICARVM QUÆSTIONVM
 LIBER PRIMVS,
 AD
 M. TERENTIVM VARRONEM.

M. Varro *Academia defensor*: Cicero *nova Academia defensor*: Atticus.

SYNOPSIS.

a. ad (1) Philosophos ante Socratem in rebus naturalibus evolventibus occupatos fuisse. SOCRATIS Philosophiam in virtutibus & vitiis, bonis & malis explicandis versari: Disputando, de rebus omnibus dubitaliter nulla affirmatione adhibita. Socrati, Platoni, Platonis

Platonis Aristotelem (à quo Peripatetici qui in Lyceo) & Xenocratem Speusippumque (à quibus Academicus, qui in Academia disputa-

bant) successisse. Dubitatione, Socrati a rejeta utroque artem differendi, id est affirmandi vel negandi, admississe, (f. t. u) PLATONICAM vero philosophandi rationem triplicem fuisse. Primam qua rationem bene vi vendi, à natura sola petendam esse existimabat, cuius summa bona in se sit, omnia à natura consecutus esse corpore, animo, visa. Hominem partem esse iuvare si Natura prima, utrumque beatam in animo, & una virtute positam: beatissimam. si corpori & cetera bona adiuncta agenda: Et officii humani originem inde peti. Secundam, seu de natura inefficentia (qua & forma & eo quod efficeretur (hoc est materia) consistere. x. à quibus corpora, qua & qualitates seu πῶντες essent. y. quarum principes (qua & uniuersum & simplices) in ita, seu elementa quatuor: ex primis oria animantia, & omnia que ex terra (Quintum enim genus è quo astra & mentes singulares dissimile quidam esse,) Ex materia mutati-

me, qualitates seu corpora efficit & ad eam re vocari: ex corporibus coherentibus & continuati effectum esse mundum extra quem nihil: cuius partes omnia, qua natura sentiente truentur qua insunt in eo, in quo ratio perfecta eademque sempiterna insit: eam vim animorum esse mundi, & mentem sapientiam perfectam, Deum providentiam dici qua interdum necessitas, fatum, fortuna appelletur. Tertium in ratione & asserendo consistere. Rationis seu veritatis initium à sensibus non in sensibus tamen, sed in mente esse, qua sola cernat id quod semper esse simplex uniuersum & tale quale esset, id est, Ideam seu speciem sensuum partem opinabilem: Mentem scientia præditam: ad quam exigendam conferent definitiones, etymologia, argumenta, rerumque nota. Huc diallecticam, seu disciplinam orationis ratione circula referri, cui virtus est φῶς vi oratoria, explicatrix orationis perpetua ad persuadendum accommodata. Et hanc quidem rationem esse eam qua Academia vetus postea dicta est z. aa. ARISTOTELEM Ideas seu species Platonicas improbasse: THEOPHRASTUM beatam vitam in virtute non posuisse. SPEUSIPPUM, XENOCRATUM & ab his Pelomonem, Cratetem, Cratorem, in iis que à Platone accepissent, mansisse. bb. cc. ZENONEM (Stoicorum hic princeps fuit) corrigere eandem esse disciplinam. Ac primum eam, qua in moribus esset, ut qui voluerit virtutem & honestum solum & unum bonum esse. virtuti contrarium peccatum: mediam autem eiusque, qua neque bona neque mala, quarum alia secundum naturam, alia a natura contraria, alia rursus media. Et eorumque sit eundem naturam esse, quoadam plura, quoadam minoris estimanda. Illa præposita, hæc rejeta vocari, omnem virtutem in ratione, seu parte rationali hominis esse, nulla natura aut more perfici: virtutem cuiquam nunquam adesse, quin ea semper videretur: Proinde sapientem his carere. Perturbationes non esse naturales ac rationis expertes sed voluntarias: opinionis iudicio suscepti perturbationum naturam esse insolentiam quandam intemperantiam. De naturis vero hoc. Sensus & mentem ex igne esse. ab eo quod esset corporis experte nihil effici posse. Id quod efficeret aut efficeretur, non posse non esse corpus.

In tertia vero Philoſophia parte hoc innotuit: sensus nasci è quadam impulsione oblata extrinsecus, seu φαντασία id est visio: visus & sensus acceptu, animorum assensionem adungi, eamque voluntariam esse. vis non omnibus adhibendam fidem, sed iis solum, qua propriam quandam habent declarationem earum rerum, qua videntur. Visum cum cernitur, comprehensibile. dd. seu κερταληπῶν. ee. visum acceptum & approbatum comprehensionem: sensu comprehensionem, sensum firmi ter apprehensa, que conuelli non possunt, scientiam: sin abier, inscientiam appellari. Ex inscientia, opinio-

nem nasci. Comprehensionem soli credendum esse. Non omnia, qua interdum natura sunt, comprehendi: sed qua comprehensa sunt non relinquunt. Naturam quasi normam & principium sui dedisse, unde postea notiones rerum in animu imprimantur, è quibus principia & latiora ad rationem inuentendam via ape iantur. Errorum, temeritatem, ignorantiam, opinionem & suspitionem, & uno nomine, que essent firma, & constant assensionu, à virtute, sapientiaque removeri. Et hanc quidem rationem esse Stoicorum à Zenone profectam.

ff. gg. hh. ARCESILA M autem non pertinacia, aut vincendi studio, sed obscuritatis eorum qua à Socrate, & in iis qui ante Socratem, Democrito, Anaxagorâ, Empedocle, negasse esse quidquam quod fieri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates dicebat, si id unum scire, quod nihil scire: omnia in occulto esse: nihil sciri aut intelligi posse: nihil affirmandum, ne aut falsum aut incognitum adfirmatio præcurat. Hanc Academicam esse, que noua dicitur qua & vetus, neque alia à Platoni sententia, qua deimà à Carneade (qui quantus ab Arcesila) exculita, homine nullius parte Philoſophia ignaro.

Et ego, ista quidem, inquam, Varro, jam diu expectans, non audeo tamen flagitare: audiui enim e Libone: nostro; cuius nostri studium (nihil enim ejusmodi celare possumus) non te ea intermittere, sed accuratius tractare, nec de manibus umquam deponere. Illud autem mihi ante hoc tempus numquam in mentem venit à te requirere: sed nunc, posteaquam sum ingressus, res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis, philosophiamque veterem illam, à Socrate ortam, Latinis literis illustrare: quæto, quid sit, euz, cum multa scribas, genus hoc prætermittas, præsertim cum & ipse in eo excellas, & id studium, tota que ceteris longè ceteris & studiis, & artibus antecedit. (d) Tum ille, Rem à me sæpe deliberatam, & multum agitatum requiris. 3. itaque non hæsitans, respondebo: sed ea dicam, quæ mihi sunt in promptu; quod ista ipsa de re multum, ut dixi, & diu cogitavi. Nam cum philosophiam viderem diligentissimè Græcis literis explicatam, existimavi, si qui de nostris ejus studio tenerentur, & si essent Græcis doctissimis eruditi: Græca potius, quam nostra lecturos: sin à Græcorum artibus, & disciplinis abhorerent, ne hæc quidem curaturos, quæ sine eruditione Græca intelligi non possunt: itaque ea nolui scribere, quæ nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarent.

Vides: & Lamb. & Pall. & alioquin odiosè reperatur id verbi, vel ea propter quod statim præcesserit. Si essent Græci, Græci videntur ab interprete adjectis, si sunt: certe superflua sunt.

NCumano nuper cum mecum Atticus noster esset, nuntiatum est nobis à M. Varrone, venisse eum Roma pridie vesperti, & nihil de via scilicet esset, continuo ad nos venturum fuisse. quod cum audissemus, nullam moram interponendam putavimus, quin videre mus hominem, nobiscum & studiis eisdem, & veritate amicitiæ conjunctum, itaque confestim ad eum ire petreximus: paulumque cum ejus villa abessemus, ipsum ad nos venientem vidimus: atque illum complexi, r. ut mihi innotuit, satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus. Hic pauca primò, atque ea pertinentibus nobis, & si quid forte Roma novi; Atticus. Omite ista, quæ nec percunctari, nec audire sine molestia possumus, quæto. inquit: & quare potius, ecquid ipse novi. silent enim diutius Mula Varronis, quam solebant: nectamen istum cessare, sed cetera quæ scribat, existimo: (b) Minimè verò, inquit ille, intempertantis enim esse arbitror, scribere quod occultari velit. sed habeo opus magnum in manibus, & quod jam pridem ad hanc eum ipsam, (me autem dicebat) quædam insit tui, quæ & sunt magna sanè, & limantur à me poltius.

U. T. hoc amicorum est. M. corinthæc habeat pro adulterinis Lambinus. Quod jam pridem ad hunc, & Pall. accedunt Lambinianis servant que qua jam. Inque non habent. Vulgari, itaque non multum habent: præter mff.

& Lamb. & Pall. & alioquin odiosè reperatur id verbi, vel ea propter quod statim præcesserit. Si essent Græci, Græci videntur ab interprete adjectis, si sunt: certe superflua sunt.

ARUM
NUM
S.
RONI

2. 2. 2. 2.

Vides autem eadem ipse. didicisti enim non posse nos Amasiani, aut Rabiri similem esse, qui, nulla arte adhibita, de rebus ante oculos positus vulgari sermone disputant: nihil definiunt, nihil partiuntur, nihil apta interrogatione concludunt, nullam denique artem esse nec discendi, nec discendi putant. nos autem præceptis dialecticorum, & oratorum: etiam (quoniam utramque vim, virtutem esse nostri putant) sic patientes, ut legibus, verbis, quamquam novis, cogimur uti: quæ docti (ut dixi) à Græcis petere mallent, indocti ne à nobis quidem accipiunt: ut frustra omnis suscipiatur labor. Jam verò Phytica, si Epicurum, id est, si Democritum probarem, possem scribere ita planè, ut Amasianus. quid est enim magnum, cum causas rerum efficientium sustuleris, de corpuseulorum (ita enim appellat Atomos) consursione fortuita loquar? nostra tu phytica nostri, quæ contineantur ex effectione, & ex materia ea, quam fingit, & format affectio. adhibenda enim geometria est: quoniam quibusnam quisquam æmulari verbis, aut quem ad intelligendum poterit adducere hæc ipsa de vita, & moribus, de expediendis, fugiendisque rebus? illi enim simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent. apud nostros enim, non ignoras, quæ sit & quanta subtilitas. Sive enim Zenonem sequare: magnum est efficere, ut quis intelligat, quid sit illud verum, & simplex bonum, quod non possit ab honestate sejungi. quod bonum quale sit, negat omnino Epicurus sine voluptatibus sensum moventibus nec suspicari. si verò Academicam veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus: quàm erit illa acutè explicanda nobis? quàm arguè, quàm obscurè etiam contra Stoicos discernendum? totum igitur illud PHILOSOPHIAE STUDIUM mihi quidem ipse sumo & ad vitæ & constantiam quamvis possum, & ad delectationem animi: nec ullum arbitror, ut apud Platonem est, aut melius à diis datum munus hominis, sed meos amicos, in quibus est studium, in Græciam mitto, id est, ad Græcos ire jubeo, ut ea à fontibus potius hauriant, quàm rivulus confectentur. Quæ autem nemo adhuc docuerat, nec erat unde studiosi scire possent; ea, quantum potui, (nihil enim magnopere meorum miror) feci, ut essent nota nostris. à Græcis enim peti non poterant, ac post L. Aelii nostri occasum ne à Latinis quidem. Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa dicta dialecticè: quæ quo facillius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati, in laudationibus, in iis ipsis antiquitatum procerum, philosophiæ scribere volumus, si modo consecuti sumus. (e) Tum ego, sunt, inquam, ista Varro. nam nos in nostra urbe peregrinantes, errantesque, tanquam hospites, tui libri & quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui, & ubi es semus, agnoscere. tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum, iura, tu sacerdotum, tu domesticam,

tu bellicam disciplinam; tu sedem regionum, locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: & plurimumque poetis nostris, omninoque Latinis & litteris luminis attulisti, & verbis: atque ipse varium, & elegans omni ferè numero, poema fecisti: philosophiamque multis locis inchoasti, ad impellendum satis, & ad edocendum parum. Causam autem probabilem tu quidem afferis. aut enim Græca legere malent, qui erant eruditi: aut ne hæc quidem, qui illa nesciunt, & sed da mihi nunc, satisne probas? immò & hæc, qui illa non poterunt, & qui Græca poterunt, non contemnent sua, quod enim causæ est, cur poetas Latinos Græcis litteris eruditi legant, philosophos non legant? an quia delectat Ennius, Pacuvius, Accius, & multi alii, qui non verba, sed vim Græcorum expefferunt poetarum? quanto magis Philosphi delectabunt, si, ut illi Æschylum, Sophoclem, Euripidem, sic hi Platonem imitentur, Aristotelem, Theophrastum? Oratores quidem laudari video, qui è nostris Hyperides sint, aut Demosthenes imitati. ego autem (dicam enim, ut res est) dum me ambitio, dum honores, dum causæ, dum respublicæ, non solum curâ, sed quædam etiam profectus multis officiis implicatum, & constructum tenebat, hæc inclusa habebam, & ne obsolecerent, renovabam, cum licebat, legendo. nunc verò & fortunæ gravissimo petuissus vulnere, & administratione reip. liberatus, doloris medicinam à philosophia peto, & otii oblectationem hanc, honestissimam judico. aut enim huic ætati hoc maxime aptum est: aut iis rebus, si quas dignas laude gestimus, hoc in primis consentaneum; aut etiam ad nostros civis erudiendos nihil utilius: aut, si hæc ita non sunt, nihil aliud video, quod agere possimus. Brutus quidem noter excellens omni genere laudis, sic philosophiam Latinis litteris persequitur, ideo nihil ut iisdem de rebus à Græcis desideret, & eandem quidem sententiam sequitur, quam tu. nam Aristum Athenis audivit aliquandiu: cuius tu fratrem Antiochum, quamobrem da, quæ te, tuè, tuè, tuè generi litterarum. (f) Tum ille, istuc quidem considerabo, nec vero finirete. Sed de te ipso quid est, inquit, quod audio? (g) Quanam, inquam, de te? (h) Relictam à te veterem jam, inquit: tractari autem novam. (i) Quid ergo, inquam, Antiocho id magis licuerit, nostro familiari, remigrare in domum veterem è nova, quam nobis in novam è vetere? certe enim recentissima quæque sunt correctæ, & emendata maxime, quamquam Antiochi magister Philo, magnus vir, ut tu existimas ipse, negaret in libris, quod coram etiam ex ipso audiebamus) duas Academicas esse; errorumque eorum, qui ita putarunt, coarguit. (k) Est, inquit, ut dicis: sed ignorare te non arbitror, si quæ contra Philonis Antiochi scilicet, (l) Immo verò & istam, & totam veterem Academicam, si à qua absumtam diu, renovari à te, nisi molestum est, velim: & simul, assidamus, inquam, si videtur. (m) Sanè istud quidem, inquit:

sum

1. Etiam quoniam utrumque vici viderent. Voculam etiam adlevi fide Pall. cedit eorumque quos excussit Lamb. qui licet taceat, invenit patre in iisdem suis, quod ego in nostris illud nempe viderent. nam & sic Aldus verus, sic Vici. edidit: nec teneat, vici unam, & pestime. consolantur modo Turra. ad hunc locum commentarii.

2. Quæ constantior. Forlan non male Pal. quart. quæ cum constantior. sed tunc mox legendum est: amon non tunc. ut publicavit Aldus Nepos.

3. Vita ex æstivam, quoniam passim. Sic producti à Vici. neque aliter Lamb. eod. scripti. ut Pal. vetustiores habebant, resinutque Aldus Nepos, vita ex æstivam, & constantior, & c. inepte. Gul. præterea quoniam mutatum volebat in quoniam. quemadmodum edidit Turra.

4. Quam vinctis consilientis. Pal. quart. vinctis quoniam sententis. 5. Quæ dicitur delectat. Petriacet quod reperit in Pal. quarto, ad dicitur, Turra. edidit. redidit: perplacet quod & secutus Aldus Nepos.

6. Plurimumque præter nostrum. Pal. plurimum quidem à præter. ut videatur sic legendum, aut ex præter edidit Turra. nisi quod veros putarim;

plurimumque idem ex præter. ita tamen ut non damnem illud à præter.

7. Ad edocendum parum. Sic edd. Vici. sic Turra. neque aliter Pall. vulgatus dicitur.

8. Sed da mihi nunc. Aldus Nepos prodidit, sed da te mihi nunc. verum sic nulla editio neque vultur in Pall.

9. Multis diebus, qui non verba. Sic Vici sic Turra. sic Pall. alii edd. non adeo illud multis diebus.

10. Nil ut iudem de rebus Græcis desideret. Hæc est verus lectio. neoterici enim obtulerunt à Græcis desideret, sed contra fidem membranaccorum: Tum legendum consilientis. Græcis desideret. Aldus Nepos vulgavit, Græcis desideret: quod ultimum placebat & Gul. mihi non displiceret. Græcis desideret, quod alibi ad oram adp. tum.

11. Quæ contra Philonem Antiochum scripsit. Sic erat in nostris duobus, sic in Gul. notati littera T. vulgati, Philonem, quod eodem quidem reddi, sed tamen sua sibi relinquenda auctori.

12. Quæ absumptam diu. Sic Vici sic Turra sic Pall. nam retentiores, à qua absumptam diu. non incepti quidem. sed sciendum est loqui Ciceroem, non Varroem. deinceps quæ adesse vultis reinosi.

sum enim admodum infirmus. sed videamus, idemne Attico placeat fieri a me, quod te velle video. (n) Mihi vero ille. quid est enim, quod malim, quam ex Antiocho jam pridem *audistarecordari?* & simul videre, fatissime ea commode dici possint Latine? (o) & quæ cum sunt dicta, in conspectu confestim omnes. (p) Tum Varro ita exorsus est. Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes, primus à rebus occultis & ab ipsa natura involutis, & in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, advocasse philosophiam, & ad vitam communem adduxisse: ut de virtutibus, & vitis, omninoque de bonis rebus, & malis quæreret; caelestia autem vel procul esse à nostra cognitione censeret, vel, si maximè cognita essent, nihil tamen ad bene vivendum. Hic in omnibus fere sermonibus, qui ab iis, qui illum audierunt; prescripti variè, copiose sunt, ita disputat, ut nihil firmiter ipse, refellat alios: nihil se scire dicat, nisi id ipsum: eoque præstare ceteris, quod illi, *qua nesciant, scire se putent*; ipse se nihil scire se id unum sciat: ob eamque rem se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimum esse dictum, quod hæc RES EST UNA OMNIS SAPIENTIA, NON ARBITRARI SE SCIRE QUOD NESCIT. quæ cum diceret constanter, & in ea sententia permaneret, omnis ejus oratio tum in virtute laudanda, & in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumebatur, ut è Socraticorum libris maximeque Platonis intelligi potest. Platonis autem auditoritate, qui varius, & multiplex, & copiosus fuit, una & consentiens: duobus vocabulis philosophiæ forma instituta est, Academicorum, & Peripateticorum: qui rebus congruentes, nominibus differabant, nam, cum Speusippum, sororis suum, Plato Philosophiæ quasi heredem reliquisset, duos autem è præstantissimos studio, atque doctrina, Xenocratem Chalcedonium, & Aristotelem Stagiritem: qui erant tum Aristotele, Peripatetici dicti sunt, quia disputabant in ambulantis in Lyceo: illi autem, qui Platonis instituto in Academia, quod est alterum gymnasium, cœtus erant, & sermones habere soliti, è loci vocabulo nomen habuerunt, sed utriusque Platonis ubertate completi, certam quandam disciplinam formulam composuerunt, & eam quidem plenam, ac referant: illam autem Socraticam dubitationem de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita consuetudinem discerendi reliquerunt. 7 ita facta est differendi, quod minimè Socrates probabat, ars quædam philosophiæ, & rerum ordo, & descriptio disciplinæ, quæ quidem erat primò duobus, ut dixi, nominibus una, nihil enim inter Peripateticos, & illam veterem Academicam differbat. abundantia quadam ingenii præstabat, ut mihi videtur quidem, Aristoteles: sed idem tons erat utrisque, & eadem rerum expetendarum, fugiendarum que partitio. Sed quid ego? inquit: aut sumne sanus, qui hæc vos doceo? nam etiam non *sus Minervam*, ut ajunt, tamen *meptè, quisquis Minervam docet*. (q) Tum Atticus, Tu vero, inquit, perge, Varro. valde enim amo nostra, atque

nostros: meque ista delectant, cum Latine dicuntur, & isto modo. (r) Quid me, inquam, putas, qui philosophiam jam profectus sum populo nostro exhibiturum? (s) Pergamus igitur, inquit, quoniam placet. Fuit ergo jam accepta à Platone philosophiæ handi ratio triplex: una, de vita, & moribus: altera, de natura, & rebus occultis: tertia, de differendo, & quid verum, & quid falsum; quid rectum in oratione, pravumve; quid consentiens, & quid repugnet, judicando. Ac primam illam partem bene vivendi, à natura petebant, eique patendum esse dicebant: neque ulla alia in re, nisi in natura, quærendum esse illud summum bonum, quod omnia referrentur; constituebantque, extremum rerum expetendarum, & finem bonorum, adeptum esse omnia è natura & animo, & corpore, & vita, corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus. valitudinem, vitæ, pulcritudinem, in toto; in partibus autem, sensus integros, & præstantiam aliquam partium singularum: ut in pedibus, celeritatem: vim, in manibus: claritatem, in voce; in lingua etiam explanatam vocum impressionem. Animi autem, quæ essent ad comprehendendam ingenii virtutem idoneæ: eaque ab iis in naturam, & mores dividebantur. NATURÆ celeritatem ad discendum, & memoriam dabant: quorum utrumque, mentis esset proprium, & ingenii. Mores autem putabant studia esse: & quasi consuetudinem: quæ partim exercitationis assiduitate, partim ratione formabant. in quibus erat philosophia ipsa. in qua 11 quod inchoatum est, neque absolutum: *progressio quadam ad virtutem* appellatur: quod autem absolutum, id est virtus, quasi perfectio naturæ, omniumque rerum, quas in animis ponunt, una res optima, ergo hæc animorum. VITÆ autem (id enim erat tertium) adjuncta esse dicebant, quæ ad virtutis usum valerent. Jam virtus, animi bonis & corporis cernitur in quibusdam, quæ non tam naturæ, quam beatæ vitæ adjuncta sunt. Hominem esse censebant, quasi partem quandam civitatis, & universi generis humani, eumque esse conjunctum cum hominibus humana quadam societate. Ac de summo quidem, atque naturali bono sic agunt. cetera autem pertinere ad id putant, aut ad augendum, aut ad tuendum, ut divitiis, ut opes, ut gloriam, ut gratiam, ita tripartita ab iis inducitur ratio bonorum. Atque hæc illa sunt tria genera, quæ putant perierique Peripateticos dicere: id quidem non falso, est enim hæc partitio illorum: illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum appellarentur, alios Peripateticos arbitrantur. Communis hæc ratio, & utrisque hic 12 bonorum finis videbatur, adipisci quæ essent prima in natura, quæque ipsa per sese expetenda, aut omnia, aut maxima, ea sunt autem maxima, quæ in ipso animo, atque in ipsa virtute versantur. Itaque omnis illa antiqua philosophia sensu IN UNA VIRTUTE ESSE POSITAM BEATAM VITAM: ne tamen bestillimam, nisi adjungerentur & corporis, & cetera, quæ supra dicta sunt, ad virtutis usum

V V V

1000ca.

1. Quæ cum sunt dicta in conspectu confestim omnes. Ita Aldus avus & Nepos. et Vict. fuit quod & in Pall. Turn. vulgavit. essent. notavit Gul. ejectione illa voce, exire versus longum, forte aliquid potest vereris.
2. In quibus omnes ante tuos Philosophi. Haud aliter quidem Aldus pater & Nepos. sed Vict. sed Turn. item Pall. & T. Gul. non habet.
3. Nihil tamen ad bene vivendum. Expressi quod erat in Pal. utroque; tanto quidem promptius, quod sic quoque Vict. edidisset alii enim voce adjecta *vix ad bene vivendum*, cuius nulla littera in prioribus. & rectè, tale enim quid belle tubi acellipitor.
4. *Una omnis sapientia*. Lamb. *hominum*: sed nostrum, tuatur se sine omnium editorum & calamo exaratorum codicum.
5. *Tum in virtute laudanda*. Ambio Pall. non forsitan tamen. nam nimis superbe Lamb. qui mox substituit alterum sum, loco ex; contra missi editionesque ceteras.
6. *Præstantissimæ studii atque doctrinæ*. Pall. & ed. cit. à T. r. præstantissimæ.
7. *ita facta est differendi*. Extrat quidem ita in edd. & in Pall. Turn.

tollendum putabat vocem *differendi*, tamquam officere se sui nec morigeram illico jugulavit Lamb. promptus fatalis; sed qui talis nobis videtur.

8. *Quid repugnet*. Modie passim est *repugnet*, sed alterum cœteris se veterum editione & Pall. missi. fide.

9. *Explanatam virtutis impressionem*. Pal. pr. *expressionem*, quod licet de conjectura placeret P. Man. recentem tamen prius, quod in omnibus edidit in nostro quarto, codice alioque non vulgaris bonitas.

10. *Ad comprehendendam ingenii virtutem idonea*. Etiam Pal. addunt Mem. in quo ingenii, idaque admittit, rejecto, *ingenii*, quod in hæc tenus vulgaris.

11. *Quæ in ipsa virtute esse positam*. Vox postrema non videtur in Pall. an sit in aliorum membran. ideo amb. go. quod ver. edit. ones recentisque aggerant nostrum *absolutum*; Vict. autem atque Turn. *se* *absolutum*.

12. *Beatum finem debentur*. Pall. & ed. cit. quod & in ed. cit. ab Aldo seu. cit. se se postquam totam abesse.

idonea, ex hac descriptione, agendi quoque aliquid in vita, & officii ipsius initium reperiebatur: quod erat in conservatione earum rerum, quas natura prescriberet. hinc gignebatur *fuga defidia, voluptatumque contumelia*; ex quo laborum, dolorumque susceptio multorum, magnoz, recti honestique causa; & earum rerum, quæ erant congruentes cum descriptione naturæ. unde amicitia existebat, & iustitia, atque æquitas. hæcque & voluptatibus, & multis vitæ commodis anteponabantur. Hæc quidem fuit apud eos morum institutio, & ejus artis, quam primam posuit, forma atque descriptio. De natura autem (id enim sequebatur) ita dicebant, ut eam dividerent in tres duas: ut altera esset efficiens, altera autem quasi huic se præbens, ea, qua efficietur aliquid. In eo, quod efficietur, vim esse censebant: in eo autem, quod efficietur, materiam quandam; in utroque tamen utrumque neque enim materiam ipsam coherere potuisse, si nulla vi contineretur, neque vim sine aliqua materia. *Nihil est enim, quod non alicubi esse cogatur.* sed quod ex utroque, id jam corpus, & quasi qualitatem quandam nominabant. dabitis enim profectò, ut in rebus inusitatis, quod Græci ipsi faciunt, à quibus hæc jam diu tractantur, utamur verbis interdum insuditis. (1) Nos verò, inquit Atticus, quin etiam Græcis licebit utare, cum voles, si te Latina fonte deficient. (u) Bene sanè facis: sed enitar, ut Latine loquar, nisi in hujuscemodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, aut dialecticam appellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo jam vitur pro Latinis. *qualitates* igitur appellavi, quas *ἰδιότροπος* Græci vocant: quod ipsum apud Græcos non est vulgi verbum, sed philosophorum, atque id in multis. dialecticorum verò verba nulla sunt publica: suis utuntur. & id quidem commune omnium ferè est artium. aut enim nova sunt rerum novarum faciendæ nomina, aut ex aliis transferenda. quod si Græci faciunt, qui in iis rebus tot jam sæcula versantur, quanto id magis nobis concedendum est, qui hæc nunc primùm tractare conamur? (x) Tu verò, inquam, Varro, bene etiam meritus mihi videris de tuis civibus, si eos non modò copia rerum auxeris, ut effici, sed etiam verborum. (y) Audebimus ergo, inquit, novis verbis uti, te auctore, & si necesse erit. Earum igitur qualitarum sunt alia principes, alia ex iis orta. principes sunt uniusmodi & simplices, ex iis autem orta variaz sunt, & quasi multiformes. itaque aer quoque (utimur enim pro Latino) ignis, & aqua, & terra, prima sunt, ex iis autem orta animantium forma earumque rerum, quæ gignantur à terra. ergo illa initia, & ut è Græco verum, *ἀκίνητα* dicuntur: è quibus aer, & ignis, movendi vim habent, & efficiendi: reliquæ partes, accipiendi, & quasi patiendi; aquam dico, & terram. Quintum genus, è quo essent astra, 3 mentesque singulares, eorum quatuor, quæ supra dixi, dissimile Aristoteles quiddam esse rebatur. 3 sed subjectam putant omnibus sine ulla specie, atque carentem omni illa qualitate (faciamus enim *ἰσχυρὰ* istud hoc verbum, & tertium) materiam quandam, ex qua omnia expressa, & atque effecta sint: quæ tota omnia accipere possint, omnibusque modis mutare, atque ex omni parte: coque etiam interire, non in nihilum, sed in suas partes, quæ infinite secari, ac dividi possint, cum sit *ἰσχυρὰ*.

1. *Septemque, quæ efficiuntur aliquid.* Turn mulebat ex qua efficietur, itaqueque alios voluit esse, quæ, quod videtur in editione Aldi Nepotis primo loco posita est lectio communis, restatque in Pall. recentius tunc præter hanc, quæ.

2. *Si necesse erit.* Facit istud magis huc, quàm vulgatum, *me esse* est, reperiturque in T. Gul. epoquo in Pall. quarto.

3. *Mentesque singulares.* Duo idem cod. *singulares*, quod heic an locum propter e habeat, videbantur, sed ego puto possent, tanto quidem magis quod uterque Pal. mox agnoscat, *ἰσχυρὰ* 3 qua enchiridia vulgares carente excepta vult.

4. *Sed subjectam putant.* Idem Pal. *putant*, non male fortassis ex amiserunt otiosi, nam ego nimis propeo.

5. *Atque effecta sint.* Turn. conjiciebat *efficit*, admittitque statim Lamb. sed non adducens, nisi enim id suetur Paulus, itan. qui consulatur.

minimo in rerum natura minimum, quod dividi nequeat: quæ autem moveantur, omnia intervallis moveri, quæ intervalla item infinite dividi possint. & cum ita moveatur illa vis, quæ in qualitate esse diximus, & cum sic & ultrò, citroque versetur: & materiam ipsam totam penitus commutari putant, & ita effici quæ appellantur *qualia* è quibus in omni natura coherente, & continuata cum omnibus suis partibus effectum esse mundum; extra quem nulla pars materiz sit, nullumque corpus; partibus autem esse mundi, omnia, quæ insunt in eo, quæ natura sentiente teneantur: in qua ratio perfecta insit, quæ sit eadem sempiterna. nihil enim valentius esse, à quo intereat, quàm vim animum esse dicunt mundi, eandemque esse mentem, sapientiamque perfectam: quem *Deum* appellant, omniumque rerum, quæ sunt ei subjectæ, quasi prudentiam quandam, procurantem celestia maxime; deinde in terrestria, quæ pertinent ad homines: quam interdum *Necessitatem* appellant: quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit 7 inter quasi fatalem, & immutabilem continuationem ordinis sempiterni; nonnumquam quidem eandem *Fortunam*, quod efficiat multa & improvisa hæc, nec opinata nobis propter obscuritatem, ignorantemque causarum. Tertia deinde philosophiæ pars, quæ erat in ratione, & in differendo, sic tradebatur ab utrisque: quamquam oritur à sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus. *mentem* volebant rerum esse iudicem: solam censebant idoneam, cui crederetur, quia sola cerneret id, quod temper esset simplex, & uniusmodi, & tale, quale esset. hanc illi *Idiam* appellabant, jam à Platone ita nominatam; nos rectè *speciem* possumus dicere. Sensus autem omnes, hebetes & tardos esse arbitrabantur, nec percipere ullo modo res eas, quæ subjectæ sensibus viderentur: 9 quæ essent aut ita parvæ, ut sub sensum cadere non possent; aut ita mobiles, & concitata, ut nihil unquam unum esset constans; ne idem quidem, qui continenter laberentur, & fluerent omnia. itaque hanc omnem partem rerum *opinabilem*, appellabant: scientiam autem nusquam esse censebant, nisi in animi motionibus, atque rationibus, quæ de causa *definitionis rerum* probabant, & has ad omnia, de quibus disceptabatur, adhibebant. *verborum* etiam *explicitio* probabatur, id est, quæ de causa quæque essent ita nominata: quæ *synologiam* appellabant: post argumentis, & quasi 10 rerum notis ducibus utebantur ad probandum, & ad concludendum id, quod explanari volebant: in quo tradebatur 11 omnis dialecticæ disciplina, id est, orationis ratione conclusæ. huic quæ ex altera parte oratoria vis dicendi adhibebatur, explicatrix orationis perpetuæ ad persuadendum accommodata. Hæc erat illis prima à Platone tradita: cujus quæ acceperim disputationes, si vultis, exponam. (z) Nos verò volumus, inquam, ut pro Attico etiam respondeam. (aa) Et rectè, inquit, respondes. præclarè enim explicatur Peripateticorum, & Academia veteris auctoritas. Aristoteles primus *species*, quæ paulò ante dixi, labefactavit: quæ multùm Plato erat amplexatus: ut in his quiddam divinum esse diceret. Theophrastus autem, vir & oratione suavis, 12 & ita moratus, ut præ se probitatem quandam, & ingenuitatem ferat, vehementius etiam fecit quo sam.

6. *Ultra citroque.* T & Pal. quare *interque* pr in utroque, non est hæc diversitas de nihilo.

7. *Inter quas fatales, item.* S. eodd. verè nec discrepant Pall. solum est in quart. alias leg. *item*, vel *interdum* quod ultimum in textum retulit Lamb. misereque probat Mich. Bent. P. M. n. ma. *interque* quæ, quamvis non neget, invenisse in libro veteris, quæ *fatales* Turn. editio refert, *interque* quæ, *ita* si è m. rectè simè, inter an non displacet mihi, *interque* huc recedendum est à vulgato.

8. *Improvisè hæc opinata nobis.* Sic Pall. & eod. præf. Aldi Nepotis rejecit hæc Lamb. mutavit in *ex*.

9. *Quæ essent aut ita parva.* Forsan fuit, quæ essent aut quæ.

10. *Rerum notis ducibus utebantur.* Haud aliter Pal. & aliquot Lamb. quod ipse licet rejiciat, exhibuit id tamen tanquam haud sperandum editione sua Turn.

quodam modo auctoritatem veteris disciplinæ. spoliavit enim virtutem suo decore, imbecillamque reddidit, quod negavit in ea sola positum esse, bene vivere. Nam Strato, ejus auditor, quamquam fuit acri ingenio, tamen ab ea disciplina omnino semovendus est: qui cum maximè necessariam partem philosophiæ, quæ posita est in virtute, & in moribus, reliquisset, totumque se ad investigationem naturæ contulisset, in ea ipsa plurimum discedit à suis. Speusippus autem, & Xenocrates, qui primi Platonis rationem, auctoritatemque susceperat; & post hos Polemo, & Crates, unaque Crantor, in Academia congregati, diligenter à eis, quæ à superioribus acceperant, utebantur. Jam Polemonem audiverant assidue Zeno, & Arcefilas. sed Zeno cum Arcefilam antequam ætate, valdeque subtiliter disserteret, & peracutè moveretur: corrigere conatus est disciplinam eam quoque, si videtur, correctionem explicabo, sicut solebat Antiochus. (bb) Mihi verò, inquam, videtur; quod vides idem significare Pomponium, (cc) Zeno igitur nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus *de virtutibus* incidit: sed contra, qui omnia, quæ ad beatam vitam pertinerent, in una virtute poneret; nec quidquam aliud numeraret in bonis, idque appellaret *honestum*, quod esset simplex quoddam, & solum, & unum bonum. cetera autem etià nec bona, nec mala essent, tamen alia secundum naturam dicebat, alia naturæ esse contraria. iis ipsis alia interjecta, & media numerabat. quæ autem secundum naturam essent, ea sumenda, & quadam estimatione dignanda docebat: contraque contraria: neutra autem in mediis relinquebat: in quibus ponebat nihil omnino esse momenti. sed quæ essent sumenda, ex iis alia pluris esse aestimanda, alia minoris: quæ pluris, ea *proposita* appellabat: *reprobata* autem, quæ minoris. atque ut hæc non tam rebus, quam vocabulis commutaret: sic inter rectè factum, atque peccatum; officium, & contra officium, media locabat quædam: rectè facta sola in bonis actionibus ponens, pravè id est peccata, in malis, officia autem & servata, prætermittaque, media putabat, ut dixi. cumque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura, aut more perfectas: hic omnes in ratione ponebat: cumque illi ea genera virtutum, quæ supra dixi, se jungi posse arbitrarentur; hic nec id ullo modo fieri posse diserebat: nec virtutis usum modò, ut superiores, sed ipsam habitum per se esse præclarum, nec tam virtutem cuiquam adesse, quam ea semper uteretur, cumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, naturaque & condolecere, & concupiscere, & eximiscere, & esse ferri latijia dicerent, sed ea contraherent, in angustumque deducerent, hic omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem, cumque eas perturbationes antiqui naturalis esse dicerent, & rationis expertis, aliaque in parte animi cupiditatem, alia rationem collocarent, ne his quidem assentiebatur, nam & perturbationes, voluntarias esse putabat, & opinionisque judicio suscipi, & omnium perturbationum arbitratur esse matrem, immoderatam quandam intemperantiam. Hæc ferè de moribus. De naturis autem sic sentiebat, primam, ut in quatuor initiis rerum illis quintam hanc naturam, ex qua superiores sensus, & mentem effici rebantur, non adhiberet. statue-

bat enim ignem esse ipsam naturam, quæ quidque gigneret, & mentem, atque sensus. discrepabat etiam ab iisdem, quòd nullo modo arbitratur quidquam effici posse ab ea, quæ *expers esset corporis* cuius generis Xenocrat. & superiores etiam animi esse dixerunt: nec verò, aut quod efficiet aliquid, aut quod efficieretur, posse esse nò corpus. Plurima autem in illa tertia philosophiæ parte mutavi, in qua primum de sensibus ipsis quædam dixit nova: quos junctos esse censuit à quadam quasi impulsione oblata extrinsecus: quam ille *φαινοίαν*, nos visum appellemus licet. & teneamus hoc verbum quidem; erit enim utendum in reliquo sermone sapius. sed ad hæc, quæ visa sunt, & quasi accepta sensibus, assensionem adjungit animorum: quam esse vult in nobis positam, & voluntariam. Vis non omnibus adjungebat fidem, sed iis solum, quæ propriam quandam habent declarationem earum rerum, quæ videntur: id autem visum cum ipsum per se cerneatur, & *comprehensibile*. feretis hæc? (ad) nos verò, inquit, quonam enim modo *κατάληπτος* diceret? (cc) sed, cum acceptum jam, & approbatum esset, *comprehensionem* appellabat, similem iis rebus, quæ manu prenderentur: ex quo etiam nomen hoc duxerat; cum eo verbo ante nemo tali in te usus esset: plurimisque idem novis verbis (nova enim dicebat) usus est. quod autem erat sensu comprehensum, id ipsum sensum appellabat, & si ita erat comprehensum, ut convelli ratione non possit, *scientiam*: sim aliter, *inscientiam* nominabat: ex qua existeret etiam *opinio*, quæ esset imbecilla, & cum falso, incognitoque communis. Sed inter scientiam, & inscientiam, comprehensionem illam, quam dixi, collocabat, eamque neque in rectis, neque in pravis numerabat, sed soli credendum esse dicebat. è quo sensibus etiam fidem tribuebat, quòd, ut supra dixi, comprehensio facta sensibus & vera esse illi, & fidelis videbatur: non quòd omnia, quæ essent in re, comprehendere: sed quia nihil, quòd cadere in eam posset, relinqueret, quòdque *natura quasi normam scientia*, & principium sui dedisset, unde postea notiones rerum in animis imprimerentur: quibus non principia solum, sed latiores quædam ad rationem inveniendam vix reperuntur. errorem autem, & temeritatem, & ignorantiam, & opinionem, & suspicionem, & uno nomine omnia, quæ essent aliena firmæ & constantis assensionis, à virtute sapientiaque removebat. atque in iis ferè commutatio consistit omnis, dissensioque Zenonis à superioribus. (ff) Quæ cum dixisset: & breviter sanè, mihi meque obscure expozita est, inquam, à te, Varro, & veteris Academici ratio, & Stoicorum. verum esse autem arbitror, ut Antioche, nostro familiari, placebat, correctionem veteris Academici potius quam aliquam novam disciplinam putandam. (gg) Tunc Varro, Tuæ sunt nunc partes, inquit, qui ab antiquorum ratione nunc desciscis, & ea, quæ ab Arcefila novata sunt, probas, & docere, quòd, & qua de causa discidium factum sit; ut videamus, satisne ista sit justa defectio. (hh) Tum ego, cum Zenone, inquam, ut accepimus, Arcefilas tibi omne certamen instituit, non pertinacia, aut studeo vincendi, ut mihi quidem videtur, sed earum rerum obscuritate, quæ ad confessionem ignorantiam adduxerant,

V V V 2 Socratem

1. *Omnis dicitur disciplina.* Socrates istud acribus accidit quàm vulgatum est, sed ea exstant in Pal. quart. & ed. Turn.

2. *Etiam motus.* Sic & nostris libris, expressitque editione sua Petr. Viç. vult enim motus præteritæ vite vulgari, modo aut.

3. *Ei qui à superioribus acceperant utebantur.* Sic Viç. ac Turn. editio; sic Pal. nostre. olim cussita quæ à sup. ac. turbantur. quod expressit iterum ut superavit nos in libris de Finibus. Lamb. ad hæc et publicatis, licet sic quoque invenisset in duobus suis.

4. *Hic non id ullo modo fieri posse diserebat.* Clavisula hæc Aldinis & Lamb. à quor. editionibus eota excidit. ne deinceps quoque negligatur, id heic adnotandum duxi. nam quam vis non compareat in Pal. primo, servatam tamen quart. & omnino necessaria est.

5. *Opinionisque judicio suscipi.* Vulgatur ferè ab ortu Viç. & Lamb. editionum, *opinionemque*; sed præter antiquos, quibus accedit & Turn. auctoritasque Pall. nostrorum.

6. *Comprehensibile.* Pall. *comprehensibile* annotatum ad quart. oram. aliàs legi *comprehensibile*. dispicat proles Grammat. corum.

7. *Ad rationem inveniendam vix reperuntur.* Manut. ac Lamb. conjiciunt, ut *aperiantur* si enim mihi hiscere licet, dicam, videri posse illud *reperuntur*, scholion lib. bratii alieque absque eo sane sententia bel. le procedit. si recitandum; concinnius foret littera mutata *reperuntur*, *reperuntur*.

8. *Dixerat quod, etc.* Pall. *dicit*. quod & heic locum suum habet, aliè interpunctione.

Socratem & veluti amantes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem, omnes parè veteres: qui nihil cognosci, nihil percipi, nihil sciri posse dixerunt: *angustos sensus, imbecillos animos, brevia curricula vite*, & (ut Democritus) *in profundo versatam esse demeritam: opinionibus, & institutis omnia teneri, i nihil veritati relinquit*; deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt. Itaque Arcesilas negabat esse quidquam, quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset. sic omnia latere censebant in occulto, neque esse quidquam, quod cerni, aut intelligi possit: quibus de causis nihil oportere neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertionem approbare: cohibereque semper, & **AB OMNI LAPSU CONTINERE TEMERITATEM**: quæ tum esset insignis, cum aut falsa, aut incognita res approbaretur: neque hoc quidquam esse turpius, quam cognitioni & præceptioni assertionem, approbatoremque præcurrere. Huic rationi quod erat consentaneum, faciebat, ut contra omnium sententias, dies jam plerosque deduce-

ret: ut, cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur. Hanc Academiam novam appellabant, quæ mihi vetus videtur: si quidem Platonem ex illa vetere numeramus. cuius in libris nihil affirmatur, & in utramque partem multa differuntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur. sed tamen illa, quam exposui, vetus: hæc, nova nominetur: quæ usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcesila fuit, in eadem Arcesilæ ratione permansit. Carneades autem nullius philosophiæ partis ignarus, & ut cognovit eis, qui illum audierant, maximeque ex Epicureo Zenone, qui cum ab eo plurimum differret, unum tamen præter ceteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate.

Multa ex hoc primo libro Academicarum quæst. ad Varronem, & secundus, tertius, quartus desiderantur: nisi qui velit eum, qui inscribitur, Lucullus, qui deinceps sequitur, quantum numerare: quod facit Nonius.

1. *Nihil veritati relinqui.* Alii aliter emendant. si quid mutandum; in alim; reliquam.
2. *Assertionem approbare.* Nihil variant nostri scripti: tamen Eric. Steph. & Lamb. reposuimus eunt *assertionem*; ut & mox iterum *assertionem*.

loco *assertionem*.
3. *Dicit jam plerosque* Pall. & Gul. T. pler. an dicimus antiquè sic & lib. 24. Academicarum quæst. c. 4. legitur in exemplari S. Vi. & completeret dies, ubi vulgati, *completeret*.

M. TULLII CICERONIS
ACADEMICARVM QVÆSTIONVM
LIBER SECUNDVS,

seu potius, ut eum numerat Nonius, III. qui inscribitur,

LVCVLLVS.

SYNOPSIS.

a. ad r. Lucullus pro vetere Academia ad versus Philonem, Arcesilam Carneadem, hoc est novam, quorum sententia erat, nihil quidquam sciri aut percipi posse disputant, refert Academicos primum frustra nisi auctore Socrate, ut qui equos fuerit: multo minus Platonem, qui per seclisissimam reliquerit disciplinam, Peripateticos & Academicos nominibus, non re differentes: a quibus Stoici ipsi verbum magis, quam re differant. Deinde quorundam philosophorum sententia refert, nullam esse rat. omem disputare cum eis, qui nihil probarent. Cognitione, perceptione, comprehensione, qua *κατάληψις*, perspicuitate, evidentia, qua *εἰσαγγελία*, nihil clarius esse, qua ipsa facti res solentur. Alii contra visum, Academicos novos dignos esse quibus eum disputemus, & tamen eos insensitum labi, dum *κατάληψις* defendunt, *κατάληψις* oppugnant. Sensibus enim oculorum & aurium si modo sani & valentes, multo magis si exercitatio & ars accedat, multa percipi, eorumque iudicia clara & certa. Idem esse in gustatu, odoratu, tactu, vel in aëre, quo dolor ac voluptas sentiuntur in quo solo Cyrenæci putabant veri esse iudicium. Multum, esse inter se inter eos qui dolent & in voluptate sunt, Non sensibus modo sed & quodammodo sensibus illud aliorum, dulces, canorum, bene olens, a sperum, illum canem, illum equum, illud animal rationis participi percipi. Notitia seu *εἰσαγγελία* rerum tales falsas non esse sciri ac distinguere. Hæc *εἰσαγγελία* & omnino incerti opinione, omnem omnino memoriam, artem, virtutis cognitionem, doloris & cruciatu perferendi constantiam, sapientiam. (Qui enim sapientia sit, quæ se ignoret? qui moribitur, si nihil certo videat? rationem quæ quærendo confirmatur: cum ipsa quæstio sit apert. in quæstione: quæstio nisi in inventio: ea autem qua falsa & incerta sint, nemo se invenisse possit dicere) vni conc ludendi, seu *δοκίμης*, inventionem, atque addo ipsius Philosophiæ *δοκίμης* seu decretæ: Imò & id ipsum quod Academia dicerent nihil posse per ipsi, illud inquam, *δοκίμης* seu decretum eorum tolli: sed & omnino, *κατάληψις* habet enim menti *εἰσαγγελία*, *κατάληψις*, notione: ritum, in mariam, & cetera assumpti) hominem orbans. Ac ut sint quidam alii qui non putesit omnia omnino incerta esse sed quadam probabitis, & verisimiliter eorum comprehendit, qua ita vera sint, & tamen falsa esse possunt, nihil parari: cuius si ita sit, nulla veri, falsi, & cetera regula futura sit: veritatis comprehensionem tollit, cum si parari certa & propria tollatur, nemo verum affirmare possit. Nota autem rerum propria tollantur, si earum loca communes quadam veri, & falsi constituantur: hæc est, si incertus, nihil certo comprehendit posse: nisi, ita verum cerni, quod non idem sensum esse possit. Ex inconstante vero, qui ad sentiant, errare turpiter & labi: proinde quadam *κατάληψις* esse, non omnia *κατάληψις*. Ac ut Academia isti male, dum nihil sentiri: Ita in aliis dum neque assertiri velunt, errant. Tollunt enim non modo sensum, sed &